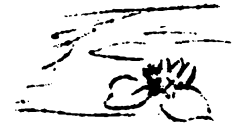

Cuentos de Chontales

untu	ji'
i'much	ump'e
wawa'ne	ts'aji
ik'sapan	k'aba'
nats'a	albinti

Ajyaš ✓

Ajni ump'e ajyaš. Nats'a ti' pa' yotot. Ajyaš ump'e ik'sapan u yali, "Ya ka še ta wawa'ne." Biši ta wawa'ne pan ji'. U nuk'ti untu i'much. U pekan ta ts'aji.

I'much u yals' tan u k'ajalin, "Ya ka še kašik'e' ajyaš." U yalbi, "Kada a še lo' yaš t'ok noj k'enel te'?" Ajyaš k'en u k'ab. Jin u k'a u yalbi ka' jini.

Ajyaš san chich ti tu k'ajalin k'a' u k'a albinti. Ajyaš u yalbi, "Ya ka še ta wawa'ne ti' ump'e pa' u k'aba' i'šjepti'."

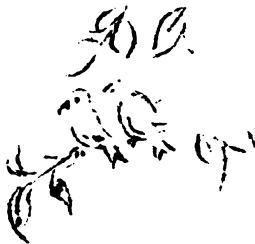
I'much taka san chich ti tu k'ajalin ke uno ni' u yalbinte. Bišijob tu yotot. San u šik'li ubajob.

iško'
išchech
ajchikin
ajmis
u lap'kan

bak'ta
najtaka
p'ište'
jich'ak
kraš'ijob

Kacho' u chi Alak'ijob

Ump'e k'in u woyli ubajob ta alasob untu iško', untu išchech, untu ajmis, untu wichu', y untu ajtse, y untu ajchikin. Ajtse k'en u k'ajalin u yali, "No'onla ka chenla musika u k'a ka chenla ak'ot."

Ji'pat u yalijob, "Che' chieh jik'in." U tak'ijob k'ay y u chen ak'otob.

Ajtse u yale' cha'mm, "Ka' da mach uts. Mas uts wa'lek ajchikin. Ji'pat t'abik wichu' tu pat. Ji'pat t'abik ajmis tu pat wichu'. No'ant'okob ka wa'tat'okob tu pat ajmis."

Yalijob "Che' chieh." Che' chieh u ohijob.

Ji'pat wichu' bak'ta mach yalik u kami t'ok yej u p'ište' ajchikin. Ajmis taka u k'a mach yalik u ch'iki jich'ak tiak'o wichu'. Ajtse, iško', išchoch t'abijob taka tu pat ajmis. Ji'pat kraš' ajchikin u k'a k'uš u p'ište' y kraš' taka wichu' u k'a k'uš bajka u lap'kan y ji'pat kraš' taka ajmis u k'a u lap'kan taka. Ji'pat kraš' iško' u k'a uno yo u tak'e' k'ay najtaka. Išchech tak yo najtaka. Ji'pat ajtse u tak'i u t'oje'ob iško' išchech.

Ji'pat laj kraš'ijob. Bišijob u pete tu yotot. Ya' chieh tsaka jinda ts'aji.

noši' na'
 yok išok
 maki' jut
 kaohi' tsuk
 u bisbi
 u pcjlabi
 u ohohkama
 jalakni
 k'ojolon
 k'ambita

Ts'aji tuba untu yok neba' oh'ok

Ajni untu winik t'ok jit'ok. Ajni untu yok išok. U na'
 jinda yok išok chami. Koli neba' oh'ok. Jinda yok išok u
 yajne kan u noši' na', U yotot u noši' na' nat tiak'o jini
 kaje. Jinda yok išok u pak'in k'ane' ohak u buk, ohak u kaohi'
 tsuk, y ohak taka u manab, y ohak u wentas. Jin u k'a u yalbinto
 "iš chachakbuk." U peto u yalbon.

Ump'o k'in biši ta wawa'ne tu yotot u noši' na'. Ta bij
 u nuk'ti untu ajlobo ta bij. Jinda ajlobo u peki. U k'atbon
 kada u še. Uno u yali "No'on ka še tu yotot ka noši' na'."

Ji'pat biši jini ajlobo t'ok ankre. K'oti tu yotot
 išch'upim. U k'uši jini išch'upim. Ji'pat u oh'ambi u maki' jut.
 U yak'i tu jut. U t'uni uba ten luh tuba jini išch'upim.

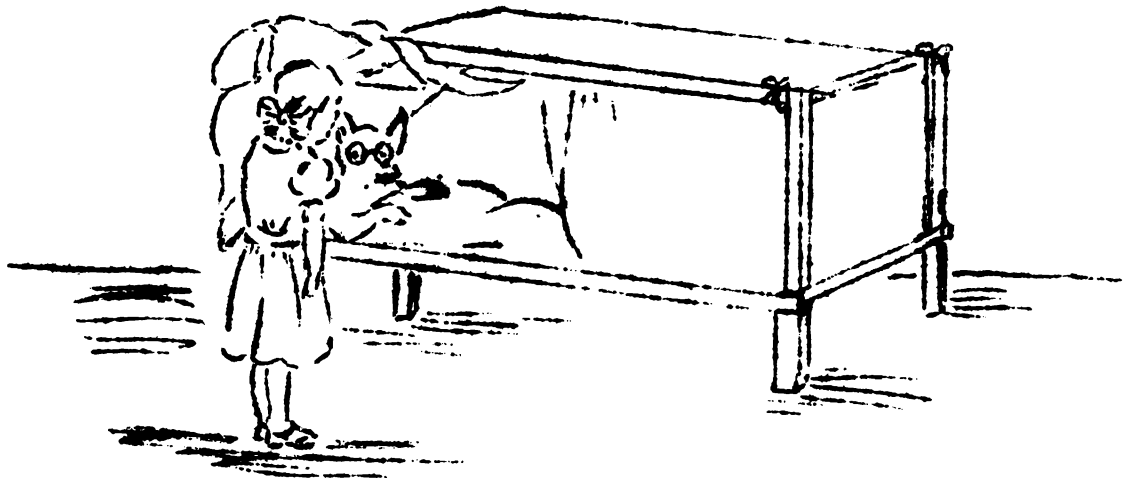
Ji'pat k'oti išchachakbuk. U pekan u noši' na'. Ajlobo
 u ohon k'amba. U yalc', "K'ojolon, ka oh'ok."

Jinda išchachakbuk jalakni ta bij u k'a u bišo u tuk'an
 u nich banka. Jin u k'ic ji'pat k'oti. Ajlobo k'oti najtaka.
 Ji'pat jinda išchachakbuk.

U nats'i luh u k'a u pekan u noši' na'. U t'absi luh.

U chani ta' šilaw u jut u'noši' na'. Une u k'atan kwaškuk'a.
 Ajlobo u yale', "u k'a k'ojolon." Ji'pat u nats'i u k'uši taka.
 U bisbi u chachak kanab, chachak kachi' tsuk, chachak wontaš,
 u chokbon tiak'o te'o.

Ji'pat champ'e k'in u pap u sakan, Mach u pojli yok
 išok. U pojlabi u k'ambita tiak'o jini te'o. Une yuwi ke
 tuba u yok išok u k'a u pete chak. Ya' chich tsak jinda
 ts'aji.

kwaš kone

No'on cha'tulon t'ok ka sakun. Ka sakun najtaka u chen
 awat. No'on mach ka chen kwa' y jink'in no'on ta ankre najtaka
 ka k'oto. Ka sakun ji'pat. No'on mach k'ana chen awat
 najtaka.

Untu winik ta' tam yok. K'en u muč' lot'o u k'a k'en
 kwa' chich ka.

Ts'aji kache' u chi untu winik t'ok yajlo'

Ajni untu winik t'ok jit'ok t'ok untuntu yajlo'. Jinda ajlo' p'i' to. U yali ump'e k'in, "Ka pap, no'on ko lotojan."

U pap u yali, "No'on mach ko lotojaket. Ane p'i'et to. Mach u set a chen uts. Išik k'ana u k' k'on k'anonib tan otot."

Ajlo' u yalo', "Mach u cho kwa'. No'on a ka chen patan."

Ji'pat paskab u pap u taski jini ajlo' u mane' jun taj ts'ibinte y unts'it ts'ibi' jun. K'oti tu yotot u yak'ben u pap. U pap u pijni.

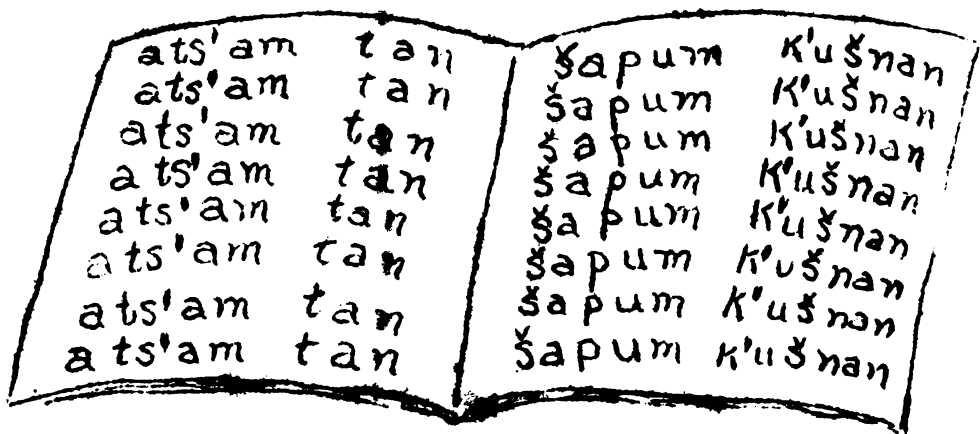
Ji'pat k'ušnan ik'sapan u yalo', "Tak'a ts'iban jini jun a tasi. Ane a ts'iban tiak'o jini jun ats'am, tan, šapum, y k'ušnan."

Jinda ajlo' u bon ts'ibi ka' chich Albinti. Ji'pat u yalo', "Ka pap, san ka bon ts'ibi."

U pap u yalo', "Mach u cho. Ane ts'iban."

Jini ajlo' u ts'ibi cha'num ts'ita'. U yali cha'num, "No'on a jak'i kajin ka bon ts'iban jinda. Mach ka ni' ts'iba."

U pap u yalo', "Kwaš ka u k'a a jak'i ajin?"

Une u yalo', "Mach ka ts'iban kwa' jin chich a wali."

U pap u yali, "No'on kalbet jin jini a ts'ibi jin k'ana
u pete k'in u k'a išik."

Ajlo' u yali, "No'on mach u ni' lotojon."

U pap u yalben, "No'on ka še ka lotojesanet jink'in
a kani a mano' u pete manonib u k'a mach u jak'esan ajin
išik jink'in a k'atben jinda manonib."

k'ušnan

lotojan

šapum

k'anonib

manonib

paskab

untuntu

u taski

kwaš kone

Unta išik ta' ik'. Pak'in ohumu tu pam ušp'o u chumli'
y išik jink'in ohumu ta' tikaw u yubin.

Ya'an unk'o pech'to'. Ts'ayam. Mach k'ana u yalben
ja'. Une ba pak'in ach'.

unts'it

oha'ts'it

ušt's'it

tsiki:

ohants'it

jo'ts'it

wak'ts'it

a julotla
 u ts'aykun
 u kananti
 u ye'bi
 sakya
 tak'ki
 oh'ijkabi

Ts'aji kacho' u chi iško'

Ajni untu palo. Jinda palo u kananti untu iško'. Palo u ye'bi uts t'an. U ye'bi taka ch'uj t'an y k'en k'ay taka tuba ka yumla. Jinda iško' u k'alin kani. Ump'e k'in jinda iško' puts'i. Biši tiak'o te'o. Tiak'o jini te'o u woyi u peto u lotob. U ye'bijob u peto jini yuwi, ch'uj t'an y k'ay. Ump'o k'in biši untu winik tsakya tiak'o te'o. Jinda winik u k'eohi ak'ab tama jini te'o bajka an iško'. Ya' koli ta waye yaba jini te'. Uno mach yuwi jinda ya'an. Jinda winik bak'ta u k'a ya'an balam tiak'o jini te'e. Ji'pat mas ak'ab jink'in u yubin t'an iski jinda winik.

U yubin u yalkan, "A julotla." U yubin taka k'en t'an u p'alan. U yalo'ob, "Ya' anon da t'okob ka peto t'okob, ajnoja." Ji'pat jinda ajnoja u yalo', "Es /k'ana ka' ohieh a ka pak'in ohenla. Najtaka ka ohenla ch'uj t'an y k'ay tuba Dios y ji'pat ta waye."

U yubi jini winik tak'ki ch'uj t'an. Jinda winik bak'ta u yalo' tan u k'ajalin, "No'on nats' anon bajka an Dios iski."

Ji'pat oh'ijkabi jinda ch'uj t'an. Ji'pat u yubin u peto u yalo', "Tanot ka yum t'okob."

Ji'pat nuni ak'ab biši jini winik. U ts'aykun tu yotot ko une ajni nats' bajka an Dios. Ya' ehieh tsaka jinda ts'aji.

untek	oh'uyaba
iško'chan	mujki
u buk'bi	u bak'tinte
u k'ejpan	u yakti
ajmech'le	jaksen

Ts'aji tiško'chan ✓

U yalkan oni kache' u chi untu winik. Biši jinda winik ump'o k'in tan pimi. U biši untu u wihu'. TA bij u biše ta yamba. Jink'in u chani tiak'o untek san ke ya'an oh'ok iško'. Uno u yali jinda winik, "Ka so ka jaksen ka oh'ok iško'."

T'abi tiak'o jini san. Iško' mas kraš. Mas u chen uk'e. Jink'in k'oti jinda winik natsa jink'in iško'chan u buk'bi u jut jini winik y ji'pat u k'uši jini yoko chan ya'an tu nej iško'. Ya' chieh yali ta kab jini winik ohmen.

Ji'pat wihu' biši tu yotot. Jink'in k'oti tu yotot u yum, iškik u k'ojpan jini wihu'. U yalben, "Kwaškuk'a a wakti a yum?"

Wihu' sujli t'ok ankre bajka an u yum. Ji'pat k'oti cha'num tu yotot u yum cha'num. Unejob u yale' tan u k'ajalin, "Kwaškok'a u yakti u yum jinda wihu'."

Ji'pat biši cha'num jini wihu' y biši taku sakun jini winik. Ji'pat k'oti rasam tu yotot. Ji'pat bišijob k'en winikob t'ok u ts'ambajob. K'otijob jink'in u chanijob ke mach jin iško'. Es iško'chan. Jin u k'a u tsamsi jini winik. U ts'onijob jini ajmech'le. U tsamsijob. Ji'pat u bisijob tu yotot ajohame. Chuyaba. Mujki jinda winik. Jin u k'a u bak'tinte jinda iško'chan, u k'a mech'. Ya' chieh tsaka jinda ts'aji.

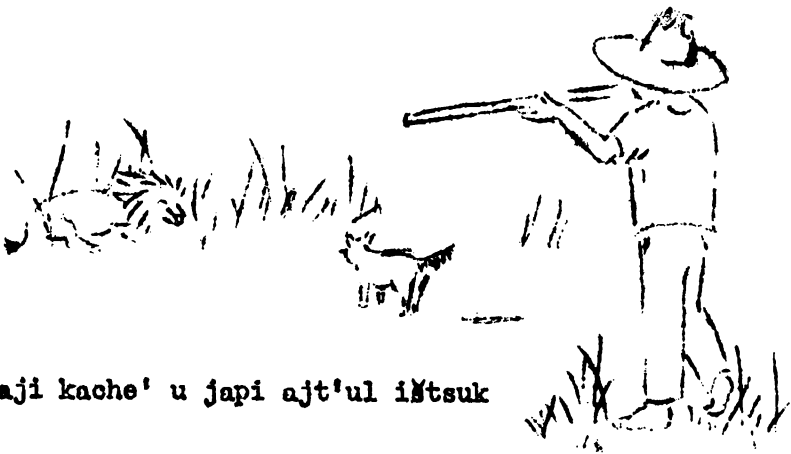
ajkunom

ch'a'wani

mach u kunka

u k'a japintijob

u tsak'ben u pat

Ts'aji kache' u japi ajt'ul iŋtsuk

Ajni untu ajt'ul. U tak'i kunom t'ok balam. Ajt'ul u k'a p'i' mach u k'ech'e bajka u jule' u k'ab balam. Ji'pat bo'o ujin balam. Bo'o ujin tak'a ajt'ul. Jink'in puts'i ajt'ul. U yalbi hi'pat, "Kiran kabala." Balam ta' kraš. Biši tu yotot.

Ji'pat ajt'ul biši u ch'e' uba yaba untek te'. Bo'o u jin. Ch'a'wani. Ji'pat k'oti untu iŋtsuk. Jinda iŋtsuk u pekan. U yalben, "Kwaš ka u ohi ka lot?"

Ajt'ul u yale', "Ta' bo'o kajin. No'on ka ohi kunom t'ok balam y bada puts'on. Une u yali jink'in u še u nuk'tanon u še u k'uše'on."

Ji'pat u yali iŋtsuk, "No'on ka taklenet."

Ji'pat bišijob u pekan ti' ch'en. Balam kraš. U jats'e' u luk'ub. U yale', "Kwaš ka a wola, bijoh'ok? Anela mach a na'esonla ka k'uše'otla."

Ji'pat pasi. U tak'ijob kunom cha'num. Iŋtsuk ni' u jule' kunom balam une u sip'e y mach u kunka. Ji'pat kraš balam. Ajt'ul, iŋtsuk bo'o ujinob tak'a. Unejob bak'ta u k'a u še ta' k'uškan.

Ji'pat k'oti untu winik t'ok u wihu' tiak'o jini te'e ta sakya. Wihu' u nuk'ti jinda ajkunomob. Ji'pat puts'i jini balam y wihu' u tsak'ben u pat. Jink'in u chani winik jini balam, u ts'oni. Ya' ohioh:ohami jini balam. Ji'pat ajt'ul ch'a'a ujin u k'a japintijob. Ya' ohioh tsak'a jinda ts'aji.

Alfabeta

a (a)	p (pe)
b (be)	p' (p'o)
oh (che)	r (ere)
oh' (oh'e)	s (ese)
d (de)	š (oše)
e (e)	t (te)
g (je)	t' (t'e)
i (i)	ts (tse)
j (jota)	ts' (ts'o)
k (ka)	u (u)
k' (k'a)	Λ (Λ)
l (le)	w (doble u)
m (me)	y (i griega)
n (ne)	· (e'o)
o (o)	

